

Seutukaupunkiohjelman sparrausryhmä
 Vastausosoite: katja.palonen@vm.fi

Asia: Seutukaupunkiohjelman valmistelu

Lausunnon keskeinen sisältö:

- Ammattikorkeakoulut tarjoavat valtakunnallisen koulutusverkon, joka tavoittaa myös seutukaupungit. Toiminnan tulevaisuuden turvaaminen edellyttää, että perusrahoitus kääntyy leikkausten jälkeen kasvu-uralle.
- Ammattikorkeakoulut ovat digitalisoimassa toimintaansa, mikä avaa uusia mahdollisuuksia osallistua koulutukseen paikasta ja ajasta riippumatta.
- Jatkuvaan oppimiseen työuran aikana ammattikorkeakoulut tarjoavat vahvoina aikuiskouluttajina eritasoisia tutkintoja, avointa ammattikorkeakouluopetusta ja muuta osaamisen kehittämistä myös kasvupalveluina.
- Korkeakoulujen ja toisen asteen koulutuksen järjestäjien yhteistyöllä helpotetaan pääsyä jatko-opintoihin ja tuetaan paikallisten oppilaitosten tuloksellista toimintaa.
- Soveltavalla TKI-toiminnalla ammattikorkeakoulut tukevat erityisesti PK-yritysten kehittymistä. Tämän vahvistamiseksi Suomessa tarvitaan soveltavan TKI-työn oma rahoitusinstrumentti.

Valtakunnallinen koulutusverkosto

Ammattikorkeakoulujen alueellinen vaikuttavuus toteutuu osaavan työvoiman kouluttamisena *ammattillisiin asiantuntijatehtäviin* sekä työelämää ja aluekehitystä edistävänä ja alueen elinkeinorakennetta uudistavana soveltavana tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintana (TKI). Kumpikin näistä on ammattikorkeakoulun lakisääteinen tehtävä.

Ammattikorkeakoulujen vahvuutena on alueellisesti kattava verkko, joka tarjoaa ammatillisesti osaavaa työvoimaan asiantuntijatehtäviin maan kaikissa osissa. Manner-Suomen 23 ammattikorkeakoulua toimivat noin 60 paikkakunnalla, joten niiden muodostama verkko kattaa pääkaupunki-seudun ja maakuntakeskusten lisäksi osan seutukaupungeista.

Ammattikorkeakoulujen lakisääteisenä tehtävänä on antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimukseen sekä tutkimukseen, taiteellisiin ja sivistyksellisiin lähtökohtiin perustuvaa *korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin* ja tukea opiskelijan ammatillista kasvua.

Toinen ammattikorkeakoulutuksen tehtävä ja vaikuttavuuden lähde on työelämää ja aluekehitystä edistävää ja alueen elinkeinorakennetta uudistava *soveltava tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta* sekä *taiteellinen toiminta*.

Puolet korkeakouluopiskelijoista ammattikorkeakouluissa

Ammattikorkeakouluista valmistuu mm. tradenomeja, insinöörejä, sairaanhoitajia, sosionomeja ja restonomeja. Tällä vuosikymmenellä ammattikorkeakouluissa on vuosittain suoritettu noin 27 000 tutkintoa, joista 23 000 on amk-tutkintoja ja 2 500–2 700 ylempiä amk-tutkintoa. Lisäksi ammatillisesta opettajakoulutuksesta valmistuu vuosittain noin 1 700 henkilöä. Sosiaali- ja terveysalan kor-

keakoulutetuista asiantuntijoista 80 prosenttia valmistuu ammattikorkeakouluista. Tutkinnon suorittaneista noin 90 prosenttia on työllisiä valmistumista seuraavan vuoden lopulla.

Alempaa tai ylempää korkeakoulututkintoa Suomessa suorittavista opiskelijoista puolet on ammattikorkeakouluissa. Yhteensä opiskelijoita on noin 140 000. Heistä maisteritasoista ylempää ammattikorkeakoulututkintoa (YAMK) suorittaa 11 000 opiskelijaa. Joka seitsemäs ylempi korkeakoulututkinto suoritetaan ammattikorkeakouluissa.

Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaminen tuli mahdolliseksi vuonna 1994. Sen jälkeen tutkintoja on suoritettu yli 420 000.

Aikaan ja paikkaan sitoutumatonta koulutusta

Ammattikorkeakoulut järjestävät runsaasti aikaan ja paikkaan sitoutumatonta monimuotokoulutusta. Ammattikorkeakoulut valmistautuvat yhdessä digitalisaatioon eAMK-hankkeella, jossa luodaan yhteistä koulutustarjontaa ja pedagogiikkaa. Koulutuksen digitalisaatio poistaa lukuisia koulutukseen osallistumisen esteitä.

YAMK-opintoihin osallistuvilta edellytetään kolmen vuoden työkokemusta AMK-tutkinnon jälkeen, joten ne usein suoritetaan työn ohessa. Tämä tarkoittaa, että koulutuksen vaikuttavuus ei käytännössä ole sidottu korkeakoulun sijaintipaikkakuntaan vaan opiskelijoiden asuin- tai työpaikan sijaintiin.

Koulutusväylä aikuisille

Lakisääteisiä tehtäviään hoitaessaan ammattikorkeakoulun tulee edistää elinikäistä oppimista. Ammattikorkeakoulut ovat koko historiansa ajan huolehtineet työikäisen väestön koulutuksen ja osaamisen tason parantamisesta. Vuonna 2016 ammattikorkeakoulujen kaikista opiskelijoista 30 prosenttia ja uusista opiskelijoista 32 prosenttia oli täyttänyt 30 vuotta. Maisteritasoinen YAMK-tutkinto on selkeästi aikuiskoulutusta, sillä sitä opiskelevista peräti 80 prosenttia oli 30–49-vuotiaita.

Jatkuva oppiminen työuran aikana nousee koulutuspolitiikan polttopisteeseen, koska sen avulla voidaan varmistaa työllisyyttä teknologian kehityksen muovatessa työmarkkinoita. Koulutustason laskuun vastataan helpottamalla suomalaisten mahdollisuuksia suorittaa korkeakoulututkintoja. Toisen asteen koulutuksen suorittaneiden aikuisten väyliä ammattikorkeakouluun on avattava. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden jatko-opintomahdollisuuksia puolestaan parantaa ylempään amk-tutkinnon aseman vahvistaminen.

Osaamisen tasoon tarvitaan tutkintojen rinnalla pikaisesti tämä-, muunto- ja rekrykoulutuksia, joiden avulla ammattikorkeakoulut voivat tukea yritysten rekrytointia ja liiketoiminnan kehittämistä. Ammattikorkeakoulujen osaamista ja tarjontaa on hyödynnettävä myös kasvupalvelujen tuottamisessa. Myös uudistus luo tarvetta lisäkoulutukselle, koska se edellyttää uutta osaamista lähes koko henkilöstöltä.

Elinikäisen oppimisen edistäminen näkyy myös avoimessa ammattikorkeakoulutuksessa, joka on kasvanut voimakkaasti kuluvan vuosikymmenen aikana. Vuodesta 2013 vuoteen 2017 avoimeen ammattikorkeakouluopetukseen osallistujien määrä on yli kaksinkertaistunut ja suoritettujen opintopisteiden määrä yli kolminkertaistunut.

Avoin ammattikorkeakoulu tarjoaa joustavan väylän korkeakouluopintoihin. Lisäksi sillä on merkitys työikäisten osaamisen kehittämisessä.

Yhteistyö toisen asteen koulutuksen kanssa

Monet ammattikorkeakoulut kehittävät joustavia opintopolkuja ammatillisten oppilaitosten ja lukioiden kanssa helpottamaan jatko-opintoihin pääsyä. Yhteistyötä on erityisesti korkeakouluopinnoissa vaadittavien taitojen kehittämisessä järjestelmällä yhdessä mm. matemaattisten aineiden ja vieraiden kielten opetusta.

Ammattikorkeakouluille yhteistyö mahdollisuuden rekrytoida opiskelijoita, joilla on hyvät edellytykset menestyä opinnoissa. Yhteistyö tukee ammatillisten oppilaitosten tuloksellisuutta, joiden rahoituskriteeriksi on nostettu jatko-opintoihin siirtyminen.

Soveltavaa TKI-työtä pk-sektorin kanssa

Ammattikorkeakouluissa soveltavaa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa tehdään usein työ- ja elinkeinoelämän kanssa alueellisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. TKI-toiminnassa tuotetaan uusia tai olennaisesti paranneltuja tuotteita, palveluita, prosesseja ja menetelmiä. Innovaatiotoiminta ulottuu myös kaupallistamiseen sekä yrittäjyyteen, joten ammattikorkeakoulujen toiminnalla on selkeä rooli yritystoiminnan kehittämisessä.

Vuonna 2016 ammattikorkeakoulujen TKI-toimintaan osallistuu yli 9 000 ulkopuolista sidosryhmää, joista yli puolet oli yrityksiä. Lähes kolme neljäsosaa yrityskumppaneista edustaa pk-sektoria, mikä kertoo ammattikorkeakoulujen työn käytännön läheisestä luonteesta. Ammattikorkeakoulut ovat keskeinen kehittäjäkumppani myös sosiaali- ja terveysalan organisaatioille ja tuleville maakunnille, koska 80 prosenttia sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutetuista on valmistunut ammattikorkeakouluista.

Ammattikorkeakouluilla on yhteensä 250 tutkimusympäristöä ja infrastruktuuria. Keskimäärin kolmannes henkilöstöstä osallistuu TKI-toimintaan. Myös opiskelijat osallistuvat aktiivisesti yhteishankkeisiin työelämän kanssa.

TKI-toiminnan volyyymi oli vuonna 2016 noin 140 miljoonaa euroa, josta vajaa puolet katetaan ammattikorkeakoulujen perustoiminnan rahoituksesta. Opetus- ja kulttuuriministeriön tämän vuoden budjetissa on 5 miljoonan euron korvamerkitty rahoitus TKI-työhön.

OKM:n vähäisen rahoituksen ohessa toinen TKI-työn ongelma on ulkopuolisen rahoituksen vähäisyys. Kansallinen tutkimusrahoitus on yleensä määritetty akateemiseen huippututkimukseen, jolloin soveltavan tutkimuksen hankkeet eivät ole rahoituskelpoisia. Eurooppalaisen tutkimusrahoituksen saaminen edellyttää kansallista rahoitusta. Ammattikorkeakoulujen alueellista vaikuttavuutta ja roolia työelämän kumppanina vahvistaisi soveltavaa TKI-työtä palvelevat rahoitusinstrumentit.

Rahoituspohja on korjattava kasvu-uralle

Ammattikorkeakouluilla on osaamista yhteistyöhön työ- ja elinkeinoelämän kanssa. Ketterät ja tehokkaat ammattikorkeakoulut ovat valmiita kehittämään uusia kumppanuuksia yritysten rekrytoinnin, henkilöstön osaamisen kehittämisen ja yritysten kehitys- ja innovaatiotyön tueksi, mutta tämä ei onnistu nykyisellä rahoituksella. Vuosina 2012–2017 ammattikorkeakoulujen rahoitus supistui noin 22 %, mikä tarkoittaa lähes 200 miljoonan euron leikkausta vuotuiseseen rahoitukseen. Opiskelijoiden ja suoritettujen tutkintojen määrät ovat pysyneet ennallaan, joten suorituskyky on venytetty äärimmilleen.

Alueellista vaikuttavuutta tukisi ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon vahvistaminen lisäämällä sitä koskeva velvoite ammattikorkeakoulujen toimilupiin. Yksilön osaamisen ja koulutustason lisäksi YAMK-tutkinnot tukevat työpaikkojen ja yritysten kehittymistä.

Soveltavaan tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan tarvitaan omat rahoitusinstrumentit, joita ammattikorkeakoulut yhteistyökumppaneineen voivat hyödyntää. Tämä tukee erityisesti pk-sektorin kehittymistä, mutta myös julkisia ja kolmannen sektorin toimijoita.

Lisätietoja

Rehtori Jouni Koski, Laurea-ammattikorkeakoulu, puhelin 046 856 7660

Toiminnanjohtaja Petri Lempinen, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry, puhelin 040 7667 805

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Tapio Varmola
puheenjohtaja

Petri Lempinen
toiminnanjohtaja